

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 vtrum irascibilis, & concupiscibilis possit esse subiectum virtutis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](#)

ex sua ratione non inclinat uoluntatem, aut aliquam potentiam ut subtilat voluntari ad usum Grammaticae: quia nec respicit uoluntatem aut potentias sic: moralis autem uirtus ex propria ratione inclinat voluntatem ad rectum sui usum, quamvis uoluntas non sequatur quandoque huiusmodi inclinationes habitu:

& tunc peccat, & uirtus moralis culpar

tur, quia ab opere proprio, scilicet per

fectione debita actus intendi defecit. mi-

nus enim perfecte habetur uirtus a qua

subducitur actus, qui debet illi submitti.

Et ex hoc patet, q

oportet non limitare quandoque uirtutem, aut non semper & Ars. nunquam, moralis uirtus temperante per

modum inclinans dat rectum usum, qui

quia quidam in id redit applicare habi-

tum actu, & actum supponere habitum:

& similiter non uirtus habita, aut subduc-

re actum ab habitu, non refert utrum ad

habitum uel actum uiu referas &c. Ad

primam obiectio-

nem, in oppositum contra hoc, quod intelligitur de illi habitu,

dicitur quod sit, quod

operario, quam perficit alia virtus

moralis: puto concu-

piscientia differat pe-

cies ab utrius concipi-

re tam libere ex erictum ut sic, con-

ciunt cum uti, immo-

el ipsum uti in ex-

cituta potentia, unde

magna aequatio-

cato, ut figura di-

ciones, coparare co-

cupientia in actu, ad

concupientia in po-

tentia: & coparare

concupientiam li-

bere exercita ut sic,

ad concupientiam ut et in facultate

concupisibilis. Ar-

gumentum n. primo

modo procedit, &

author loquitur sedo

modo, unde verbum authoris nihil obstat proposito: quia vocat

operationem in actu, non ipsam absolute, sed ipsam ut in actu,

ide, secundum id, unde habet quod sit in actu, id est, secundum

usum, ex hoc enim haberet quod sit in actu. & propterea, quia

scilicet ex hoc est operario in actu, comparat secundum perfectio-

nem habitus potentiae, sicut actu potest: & uere sic est.

Habitus enim dans solam facultatem bene operandi, dat bonitatem

operationis in potentia: habitus autem dans etiam rectum usum

eius, dat bonitatem operationis in actu: quia uetus constituit

operationem in actu, quia est applicatio potentiae ad ipsam.

Ei secundum dicitur duplicitas. Primo, quod uirtutes in irasci-

bili & concupisibili, scilicet temperantia & fortitudo, rectifi-

cant uirtutem, qui stabilunt fines prudenter regulatim ipsius ut ex

illis finibus ut principis: & sic extendunt se ad voluntatem me-

dicte. Secundo, quod humaniori uirtutes rectificant uti, pro qua

egere rectificatione, non eger autem rectificatione uti his uir-

tibus, ut et in voluntate, sed ut et in ipsi potentia inferioribus:

& ideo rectificant concupisibilis, ut subsunt uoluntas no-

rum. Ipsa autem uoluntas non egere rectificari uo-

rum. ex le determinata est ad rectitudinem omnis sui actus circa bonum

A fortitudinis & temperantiae, ut inferius dicetur. Ad tertium autem iam dictum est, quod dat per modum inclinantis, quod semper re-
tinet utitur, & non cum hac uel illa limitatione, quod non facit ars,
cum hoc tamen stat, ut dictum est, quod non utatur illo, quod agat contra, & praeter illum agat &c.

enim prudentia sit recta ratio agi-
bilium, requiritur ad prudentiam
q homo se bene habeat ad princi-
pia eius rōnis agendorum, quae
sunt fines, ad quos bene se habet
homo per rectitudinem uolunta-
tis, sicut ad principia speculabilium
per naturalem intellectus a-
gentis. Et ideo sicut subiectū scīa,
qua estrō recta speculabilium, est
intellectus speculativus in ordine
ad intellectus agerē: ita subiectū
prudentiae est intellectus practic⁹
in ordine ad uoluntatem rectam.

AD PRIMVM ergo dicendum,
q uerbum Aug. intelligendū est
de uirtute simpliciter dicta, nō q
oīs talis uirt⁹ sit simpliciter amor,
sed quia dependet aliqualiter ab
amore, in quantum depēdet a uolun-
tate, cuius prima affectio est
amor, ut supra dictum est.

AD SECUNDVM Dicendum, q
bonum uniuersiūsq. est finis eius:
& ideo cū uerū sit finis intellect⁹,
cognoscere uerū est bonus actus
intellectus. vñ habitus perficiēs in
collectum ad uerum cognoscen-
dum, uel in speculativis, uel in pra-
cticis, dicitur uirtus.

AD TERTIVM Dicendū, quod
ratio illa procedit de uirtute sim-
pliciter dicta.

ARTICULVS IV.

D Vtrum irascibilis & concupisibilis sint
subiectū uirtutis.

AD QUARTVM sic procedit.
Videtur, quod irascibilis
& concupisibilis non possint es-
se subiectū uirtutis. Huiusmo-
di enim uires sunt communes no-
bis & brutis: sed nunc loquimur
de uirtute secundum quod est p
riua homini. Sic enim dicitur uir-

dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,
cum fortitudinem & temperantiam uirtutes enumeratas in se-
cundo Ethicorum posuerit aperte Aristot. in parte irrationali.
quare non respondit Aristoteli, & similiter cum fundamentum
fuum fuerit argumentum a S. Thoma hic quarto loco factum, &
solutum, quare non confutavit responsum. Dicito ergo cum
Aristotele, & auctore quod appetitus sensuus distinctus per ira-
scibilem & concupisibilem, est subiectū uirtutis moralis pro-
pria, temperantia scilicet & fortitudinis, non in quantum com-
munis est nobis & brutis, sed ut obediens rationi, & quod fibi
conuenit diffinitio uirtutis posita in secundo Ethicorum scilicet,
quod est habitus electius, duplicitas. Primo, quia est principium
electionis participata in ipsa potentia inferiore reclinatur enim te-
perantia concupisibilis ad electam abstinentiam, ita quod non
inclina solum ad abstinentiam, sed ad abstinentiam electam ut
sic & ratio est in promptu, quia perfect eam ut substat electioni
sicut ante dictum est de uito. Electio enim licet sit pars superio-

In eodem articulo adverte subiectū
fidei & prudentie, ut in locis propriis
fundamenta hic ha-
beas, ubi tractabitur
quicquid hinc dif-
ficultatis occurrit.

Et si uis uidere quo-
modo intellectus in
ordine ad uolunta-
tem sit talium habi-
tuum subiectū, con-
spice naturam actū
propter quos ponuntur.
Quia enim crede-
re, est actus intellectus
non absolute, sed a uoluntate mo-
ti, quia nullus credit
nisi uolens, confe-
quens est, ut habi-
tus fidei inclinans
intellectum ad cre-
dendum, perfectio
scit eius, ita uolun-
tate mobilis. Et si
militer, quia prace-
re actus est intellectus
a uoluntate moti, ut
superius in quasio-
ne de imperio patet,
oportet ut pruden-
tia, cuius precipius
& proprius actus est
recte pracepere in a-
gibilitibus, sit perfec-
tio intellectus non
absolute, sed ut a uolun-
tate moti. & hæc
bene nota.

Super quest. quinque
gēsime sexta articu-
lum quartum.

IN articulo 4. eius-
dem 56. q. dubium
occurred ex Scoto in
3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.
in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lectabiliter obsequē
dum recte rationi, non tamen habitus
tus, quia non est habitus electius, nec
inclina ad rectas electiones.

Ad eidem huius mirum primò uidetur de hoc homine,

3. sent. di. 3. negante
1. & 2. di. 1. 4.

in concupisibili, &
q. 2. ar. 1. ad
irascibili, que in po-
tentia partis sensitu-
ra, uirtutes: & uoles
quod licet possit con-
cedi, quod in illis po-
tentis sit aliquis ha-
bitus inclinans ad de-
lect

ris ut p̄cipaliter eli
gentis, et tamen par
tium obsequentiū ut
exequētiū, & ad hoc
egent uirtute ut ad
participabilem in eis
electionem proprii
actus determinatae
sunt, & hoc est idem
ei quod configuit di
ci de actib. iuris utim
peratis. Secundo, quia
est principium ele
ctionis in uoluntate
mediate, mediante f.
intentione, ut in lite
ra dicitur. Cū enim
qualis unusquisque
est, talis finis ei uideat
ur, ut dī 3. Ethico. ex
hoc, q̄ aliquis est ta
lis ex bona disposi
tione temperantia,
uidebitur ei medium
in hīo passionib.
finis bonus, & sic in
illo formatur inten
tio talis boni, ex inten
tione autē finis subse
quitur medio discur
su prudentia ex fla
bilitate fine discurren
tis conclusio elec
tio, & haec solutio
liter. Vnde & habi
tus est electius in
proprio subiecto ele
ctionis participare, &
est inclinās ad bonas
electiones, dando eo
rum principiū, quod
est intentio, finis, que
in electione claudit,
ut principium in cō
clusione.

P. P. q. 8i. ar. 2. **ii. 1. c. 5. 20. a.** **q. 55. 2r. 4.** **c. 13. in fr.** **q. 13. ar. 1.** **10. 5.**

tus humana, non igitur humanę
uirtutis potest esse subiectum ira
scibilis & concupiscibilis quæ sūt
partes appetitus sensitivi; ut in pri
mo dīctum est.*

¶ 2 Præt. Appetitus sensitivus est
uis utē organo corporali: sed bo
num uirtutis nō potest esse in cor
pore hominis. Dicit enim Apo
stolus Ro. 7. Scio q̄ non habitat
in carne meabonum. ergo appeti
tus sensitivus non potest esse sub
iectum uirtutis.

¶ 3 Præt. Aug. probat in li. de mo
ribus Ecclesiæ, * quod uirtus nō G
est in corpore, sed in anima, eo q̄
per animam corpus regitur: unde
quod aliquis corpore bene utatur,
totum refertur ad animam. sicut
si mihi auriga obtemperās, equos
quibus præst̄, recte regit, hoc
totum mihi debetur: sed sicut aīa
regit corpus, ita ēt rō regit appeti
tum sensitivum. ergo totum rōna
li parti debetur, quod irascibilis &
concupiscibilis recte regantur; sed
uirtus est qua recte uiuit, ut su
pra dictum est. * uirtus igitur
non est in irascibili, & concipi
scibili, sed solum in parte ratio
nali.

¶ 4 Præt. Principalis actus uirtutis
moralis est electio, ut dī in 8.
Ethicorum: * sed electio non est
actus irascibilis, sed rōnis, ut supra
dictum est: t̄ ergo uirtus moralis
non est in irascibili, & concipi
scibili, sed in ratione.

SED CONTRA est, quod fortitudo ponitur esse in
irascibili, temperantia autem in concupiscibili, unde
c. 10. in pris. Phil. dicit in 3. Ethic. * quod haec uirtutes sunt irratio
nabilium partium.

D. 206. **Respon.** Dicēdum, quod irascibilis & concipi
scibili duplíciter considerari possunt. Vno modo se
cundum se, inquantum sunt partes appetitus sensitivi,
& hoc modo non competit eis, quod sunt subie
ctum uirtutis. Alio modo possunt considerari in
quantum participant rōnem per hoc, quod natæ
sunt rationi obediens; & sic irascibilis vel concupisci
bilis potest esse subiectum uirtutis humanę. Sic enī
est principium humani actus, inquantum participat
rationē, & in his potentij neccesse est ponere d̄ uirtutes. Quod enim in irascibili & concupiscibili sint ali
quæ uirtutes, patet. Actus enim qui progreditur ab una potentia secundum quod est ab alia mota, non
potest esse perfectus, nisi utraque potentia sit bene K
disposita ad actum, sicut actus artificis non potest es
se congruus, nisi ēt artifex sit bene dispositus ad agē
dum, & ēt ipsum instrumentū. In his igitur, circa quę
operator irascibilis & concupiscibilis, secūdū quod
sunt a ratione moræ, necesse est ut aliquis habitus
perficiens ad bene agendum sit non solum in rōne,
sed etiam in irascibili & concupiscibili. Et quia
bona dispositio potentia mouens motu attendi
tur secundum conformitatem ad potentiam mo
uentem: ideo uirtus, quæ est in irascibili, & con
cupiscibili, nihil aliud est quam quādam habi
tualis conformitas istarum potentiarum ad ratio
nem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod irascibilis &
concupiscibilis fīm se considerat, prout sunt partes
appetitus sensitivi, communes sunt nobis & brutis;
sed fīm quod sunt rationales per participationem, ut
obedientes rōni, sic sunt propria hominis: & hoc
modo possunt esse subiectum uirtutis humanę.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut caro ho
minis ex se quidem non habet bonum in uirtutis, fit
invenire instrumentum virtuosi actus, inquantū mo
uente rōne mēbra nostra exhibemus ad seruendi
iustitias; ita ēt irascibilis & concupiscibilis ex se qui
dem nō habent bonum uirtutis, sed magis infec
tione fomitis: inquantū uero conformantur rō
ni, sic in eis ageneratur bonum uirtutis moralis.

AD TERTIUM dicendum, q̄ alia ratione regi
tur corpus ab anima, & irascibilis & concupiscibilis
a ratione. Corpus enim ad nutum obedit anima ab
que contradictione in his, in quibus natum est ab
anima moueri. Vnde Philos. dicit in 1. Polit. * quod
anima regit corpus despoticō principatu, id est, sicut
dominus seruum. & ideo totus motus corporis re
fertur ad animam, & propter hoc in corpore non
est uirtus, sed solum in anima. Sed irascibilis & con
cupiscibilis non obediunt ad nutum rationi, sed ha
bent proprios motus suos, quibus interdum rō
repugnant: unde in codem li. Philosoph. dicit, * q̄ rō
regit irascibilem & concupiscibilem principatu po
litico, quo s. reguntur liberi, qui habent in aliquibus
propriam uoluntatem: & propter hoc etiam oportet
in irascibili & concupiscibili esse aliquas uirtutes,
quibus bene disponantur ad actum.

AD QUARTVM dicendum, quod in electione duo
sunt, intentionis finis, que pertinet ad uirtutem mo
ralem; & acceptio eius quod est ad finem, quod per
tinet ad prudentiam, ut dicitur in 8. Ethico. * Quid
autem habeat rectam intentionem finis circa pa
ssiones animæ, hoc contingit ex bona dispositione
irascibilis & concupiscibilis; & ideo uirtutes mor
ales circa passiones, sunt in irascibili, sed prudentia
est in ratione.

ARTICVLVS V.

Super quāq. quinq.
et fīm/extra artic
lum quāntam.

Vtrum uires apprehensiue sensitivae,
sint subiectum uirtutis.

AD QVINTVM sic proceditur.
Videtur, q̄ in uiribus sensitivi
uis apprehensiue in terius possit
esse aliqua uirtus. Appetitus enim
sensitivus pōt̄ esse subiectum uirtutis,
inquantum obedit rationi:
sed uires sensitivæ apprehensiue in
terius rationi obediunt. ad impe
rium. n. rōnis operatur & imagina
tiua, & cogitatiua, & memorati
ua. ergo in his uirib. pōt̄ eē uirt.
¶ 2 Præt. Sicut appetitus rationa
lis, qui est uoluntas, in suo actu
potest impediens, uel ēt adiuuari p
appetitum sensitivum, ita ēt intel
lectus uel rō potest impediens, uel
etiam iuvari per uires prædictas.
sicut ergo in uiribus sensitivis ap
petitus potest esse uirtus, ita ēt in
apprehensiue.

¶ 3 Præt. Prudētia est quādam uir
tus, cuius panē ponit Tullius me
moriā in sua Rhetorica. * ergo

I Nar. 5. eiusdem q̄.
q̄ adiuertere Nomic
proper ratione, q̄
est in corpore artic
li, duo. Primū, h̄c duo repugnat,
quod aliquis habuit
sit uirtus, & q̄ sub
ētum eius sit alien
potentia ab illa, q̄
est consummati opera
per illius, ad quod
perficiēdum ponit
illa uirtus. Et repu
gnantia fundatur super
hoc, quod uirtus
sic reddit opus fin
bonum, q̄ non cont
opus illud nimis
habent siūmū perf
cere, malum ēt, in
litera breuiter scri
ptum, q̄d uirtus
patet, q̄d si opus
aliquid, ad quod po
nit uirtus, sit cō
summandum a p
tentia B, & uir
tus A, q̄ quantum
illa ponatur in pos
tū. ad 10. & 11.
ad 6. & 7. ad 12. &
13. ad 14. & 15. ad
16. ad 17. & 18. ad
19. ad 20. & 21. ad
22. ad 23. & 24. ad
25. ad 26. & 27. ad
28. ad 29. & 30. ad
31. ad 32. & 33. ad
34. ad 35. & 36. ad
37. ad 38. & 39. ad
40. ad 41. & 42. ad
43. ad 44. & 45. ad
46. ad 47. & 48. ad
49. ad 50. & 51. ad
52. ad 53. & 54. ad
55. ad 56. & 57. ad
58. ad 59. & 60. ad
61. ad 62. & 63. ad
64. ad 65. & 66. ad
67. ad 68. & 69. ad
70. ad 71. & 72. ad
73. ad 74. & 75. ad
76. ad 77. & 78. ad
79. ad 80. & 81. ad
82. ad 83. & 84. ad
85. ad 86. & 87. ad
88. ad 89. & 90. ad
91. ad 92. & 93. ad
94. ad 95. & 96. ad
97. ad 98. & 99. ad
100. ad 101. & 102. ad
103. ad 104. & 105. ad
106. ad 107. & 108. ad
109. ad 110. & 111. ad
112. ad 113. & 114. ad
115. ad 116. & 117. ad
118. ad 119. & 120. ad
121. ad 122. & 123. ad
124. ad 125. & 126. ad
127. ad 128. & 129. ad
130. ad 131. & 132. ad
133. ad 134. & 135. ad
136. ad 137. & 138. ad
139. ad 140. & 141. ad
142. ad 143. & 144. ad
145. ad 146. & 147. ad
148. ad 149. & 150. ad
151. ad 152. & 153. ad
154. ad 155. & 156. ad
157. ad 158. & 159. ad
160. ad 161. & 162. ad
163. ad 164. & 165. ad
166. ad 167. & 168. ad
169. ad 170. & 171. ad
172. ad 173. & 174. ad
175. ad 176. & 177. ad
178. ad 179. & 180. ad
181. ad 182. & 183. ad
184. ad 185. & 186. ad
187. ad 188. & 189. ad
190. ad 191. & 192. ad
193. ad 194. & 195. ad
196. ad 197. & 198. ad
199. ad 200. & 201. ad
202. ad 203. & 204. ad
205. ad 206. & 207. ad
208. ad 209. & 210. ad
211. ad 212. & 213. ad
214. ad 215. & 216. ad
217. ad 218. & 219. ad
220. ad 221. & 222. ad
223. ad 224. & 225. ad
226. ad 227. & 228. ad
229. ad 230. & 231. ad
232. ad 233. & 234. ad
235. ad 236. & 237. ad
238. ad 239. & 240. ad
241. ad 242. & 243. ad
244. ad 245. & 246. ad
247. ad 248. & 249. ad
250. ad 251. & 252. ad
253. ad 254. & 255. ad
256. ad 257. & 258. ad
259. ad 260. & 261. ad
262. ad 263. & 264. ad
265. ad 266. & 267. ad
268. ad 269. & 270. ad
271. ad 272. & 273. ad
274. ad 275. & 276. ad
277. ad 278. & 279. ad
280. ad 281. & 282. ad
283. ad 284. & 285. ad
286. ad 287. & 288. ad
289. ad 290. & 291. ad
292. ad 293. & 294. ad
295. ad 296. & 297. ad
298. ad 299. & 300. ad
301. ad 302. & 303. ad
304. ad 305. & 306. ad
307. ad 308. & 309. ad
310. ad 311. & 312. ad
313. ad 314. & 315. ad
316. ad 317. & 318. ad
319. ad 320. & 321. ad
322. ad 323. & 324. ad
325. ad 326. & 327. ad
328. ad 329. & 330. ad
331. ad 332. & 333. ad
334. ad 335. & 336. ad
337. ad 338. & 339. ad
340. ad 341. & 342. ad
343. ad 344. & 345. ad
346. ad 347. & 348. ad
349. ad 350. & 351. ad
352. ad 353. & 354. ad
355. ad 356. & 357. ad
358. ad 359. & 360. ad
361. ad 362. & 363. ad
364. ad 365. & 366. ad
367. ad 368. & 369. ad
370. ad 371. & 372. ad
373. ad 374. & 375. ad
376. ad 377. & 378. ad
379. ad 380. & 381. ad
382. ad 383. & 384. ad
385. ad 386. & 387. ad
388. ad 389. & 390. ad
391. ad 392. & 393. ad
394. ad 395. & 396. ad
397. ad 398. & 399. ad
398. ad 399. & 400. ad
401. ad 402. & 403. ad
404. ad 405. & 406. ad
407. ad 408. & 409. ad
410. ad 411. & 412. ad
413. ad 414. & 415. ad
416. ad 417. & 418. ad
419. ad 420. & 421. ad
422. ad 423. & 424. ad
425. ad 426. & 427. ad
428. ad 429. & 430. ad
431. ad 432. & 433. ad
434. ad 435. & 436. ad
437. ad 438. & 439. ad
440. ad 441. & 442. ad
443. ad 444. & 445. ad
446. ad 447. & 448. ad
449. ad 450. & 451. ad
452. ad 453. & 454. ad
455. ad 456. & 457. ad
458. ad 459. & 460. ad
461. ad 462. & 463. ad
464. ad 465. & 466. ad
467. ad 468. & 469. ad
470. ad 471. & 472. ad
473. ad 474. & 475. ad
476. ad 477. & 478. ad
479. ad 480. & 481. ad
482. ad 483. & 484. ad
485. ad 486. & 487. ad
488. ad 489. & 490. ad
491. ad 492. & 493. ad
494. ad 495. & 496. ad
497. ad 498. & 499. ad
498. ad 499. & 500. ad
501. ad 502. & 503. ad
504. ad 505. & 506. ad
507. ad 508. & 509. ad
508. ad 509. & 510. ad
511. ad 512. & 513. ad
514. ad 515. & 516. ad
517. ad 518. & 519. ad
518. ad 519. & 520. ad
521. ad 522. & 523. ad
524. ad 525. & 526. ad
527. ad 528. & 529. ad
528. ad 529. & 530. ad
531. ad 532. & 533. ad
534. ad 535. & 536. ad
537. ad 538. & 539. ad
539. ad 540. & 541. ad
542. ad 543. & 544. ad
545. ad 546. & 547. ad
548. ad 549. & 550. ad
551. ad 552. & 553. ad
554. ad 555. & 556. ad
557. ad 558. & 559. ad
559. ad 560. & 561. ad
562. ad 563. & 564. ad
565. ad 566. & 567. ad
568. ad 569. & 570. ad
571. ad 572. & 573. ad
574. ad 575. & 576. ad
577. ad 578. & 579. ad
579. ad 580. & 581. ad
582. ad 583. & 584. ad
585. ad 586. & 587. ad
588. ad 589. & 590. ad
591. ad 592. & 593. ad
594. ad 595. & 596. ad
597. ad 598. & 599. ad
599. ad 600. & 601. ad
602. ad 603. & 604. ad
605. ad 606. & 607. ad
608. ad 609. & 610. ad
611. ad 612. & 613. ad
614. ad 615. & 616. ad
617. ad 618. & 619. ad
619. ad 620. & 621. ad
622. ad 623. & 624. ad
625. ad 626. & 627. ad
628. ad 629. & 630. ad
631. ad 632. & 633. ad
634. ad 635. & 636. ad
637. ad 638. & 639. ad
639. ad 640. & 641. ad
642. ad 643. & 644. ad
645. ad 646. & 647. ad
648. ad 649. & 650. ad
651. ad 652. & 653. ad
654. ad 655. & 656. ad
657. ad 658. & 659. ad
659. ad 660. & 661. ad
662. ad 663. & 664. ad
665. ad 666. & 667. ad
668. ad 669. & 670. ad
671. ad 672. & 673. ad
674. ad 675. & 676. ad
677. ad 678. & 679. ad
679. ad 680. & 681. ad
682. ad 683. & 684. ad
685. ad 686. & 687. ad
688. ad 689. & 690. ad
691. ad 692. & 693. ad
694. ad 695. & 696. ad
697. ad 698. & 699. ad
699. ad 700. & 701. ad
702. ad 703. & 704. ad
705. ad 706. & 707. ad
707. ad 708. & 709. ad
709. ad 710. & 711. ad
711. ad 712. & 713. ad
713. ad 714. & 715. ad
715. ad 716. & 717. ad
717. ad 718. & 719. ad
719. ad 720. & 721. ad
721. ad 722. & 723. ad
723. ad 724. & 725. ad
725. ad 726. & 727. ad
727. ad 728. & 729. ad
729. ad 730. & 731. ad
731. ad 732. & 733. ad
733. ad 734. & 735. ad
735. ad 736. & 737. ad
737. ad 738. & 739. ad
739. ad 740. & 741. ad
741. ad 742. & 743. ad
743. ad 744. & 745. ad
745. ad 746. & 747. ad
747. ad 748. & 749. ad
749. ad 750. & 751. ad
751. ad 752. & 753. ad
753. ad 754. & 755. ad
755. ad 756. & 757. ad
757. ad 758. & 759. ad
759. ad 760. & 761. ad
761. ad 762. & 763. ad
763. ad 764. & 765. ad
765. ad 766. & 767. ad
767. ad 768. & 769. ad
769. ad 770. & 771. ad
771. ad 772. & 773. ad
773. ad 774. & 775. ad
775. ad 776. & 777. ad
777. ad 778. & 779. ad
779. ad 780. & 781. ad
781. ad 782. & 783. ad
783. ad 784. & 785. ad
785. ad 786. & 787. ad
787. ad 788. & 789. ad
789. ad 790. & 791. ad
791. ad 792. & 793. ad
793. ad 794. & 795. ad
795. ad 796. & 797. ad
797. ad 798. & 799. ad
799. ad 800. & 801. ad
801. ad 802. & 803. ad
803. ad 804. & 805. ad
805. ad 806. & 807. ad
807. ad 808. & 809. ad
809. ad 810. & 811. ad
811. ad 812. & 813. ad
813. ad 814. & 815. ad
815. ad 816. & 817. ad
817. ad 818. & 819. ad
819. ad 820. & 821. ad
821. ad 822. & 823. ad
823. ad 824. & 825. ad
825. ad 826. & 827. ad
827. ad 828. & 829. ad
829. ad 830. & 831. ad
831. ad 832. & 833. ad
833. ad 834. & 835. ad
835. ad 836. & 837. ad
837. ad 838. & 839. ad
839. ad 840. & 841. ad
841. ad 842. & 843. ad
843. ad 844. & 845. ad
845. ad 846. & 847. ad
847. ad 848. & 849. ad
849. ad 850. & 851. ad
851. ad 852. & 853. ad
853. ad 854. & 855. ad
855. ad 856. & 857. ad
857. ad 858. & 859. ad
859. ad 860. & 861. ad
861. ad 862. & 863. ad
863. ad 864. & 865. ad
865. ad 866. & 867. ad
867. ad 868. & 869. ad
869. ad 870. & 871. ad
871. ad 872. & 873. ad
873. ad 874. & 875. ad
875. ad 876. & 877. ad
877. ad 878. & 879. ad
879. ad 880. & 881. ad
881. ad 882. & 883. ad
883. ad 884. & 885. ad
885. ad 886. & 887. ad
887. ad 888. & 889. ad
889. ad 890. & 891. ad
891. ad 892. & 893. ad
893. ad 894. & 895. ad
895. ad 896. & 897. ad
897. ad 898. & 899. ad
899. ad 900. & 901. ad
901. ad 902. & 903. ad
903. ad 904. & 905. ad
905. ad 906. & 907. ad
907. ad 908. & 909. ad
909. ad 910. & 911. ad
911. ad 912. & 913. ad
913. ad 914. & 915. ad
915. ad 916. & 917. ad
917. ad 918. & 919. ad
919. ad 920. & 921. ad
921. ad 922. & 923. ad
923. ad 924. & 925. ad
925. ad 926. & 927. ad
927. ad 928. & 929. ad
929. ad 930. & 931. ad
931. ad 932. & 933. ad
933. ad 934. & 935. ad
935. ad 936. & 937. ad
937. ad 938. & 939. ad
939. ad 940. & 941. ad
941. ad 942. & 943. ad
943. ad 944. & 945. ad
945. ad 946. & 947. ad
947. ad 948. & 949. ad
949. ad 950. & 951. ad
951. ad 952. & 953. ad
953. ad 954. & 955. ad
955. ad 956. & 957. ad
957. ad 958. & 959. ad
959. ad 960. & 961. ad
961. ad 962. & 963. ad
963.